هەست ڕووگەنمای شیعرە.. سەباح ڕەنجدەر

(زۆریان پێ هەڵگوتم، مەمنوونیان کردم، بەڵام خۆم لێ نەگۆڕا. جنێو! بەڵێ جنێویان پێدام، بەڵام نائومێد نەبووم.)
هێمن

1

شیعری کوردی ڕێنوێنی من بووە و چێژی مشتومالە و فراوان و تیژ کردووم، بەڵام من لە هەستەکانی خۆمدا ڕوونییەکی زۆرم لێ دەرکەوت و گەشەم سەند، وزەی نووسینم قاڵ کردووەتەوە، ئەو شتانەم دۆزییەوە، کە لە شیعری کوردیدا پێویست بوو هەبێت. وردبوونەوە لە هەستەکانی خۆت لە وردبوونەوە لە گەردوون گرنگترە، نهێنی و دۆزینەوە و دەرکەوتنی هاوبەش لە نێوان شاعیر و گەردوون و گەردووناسدا هەیە.
شیعری بێگەردیش ڕووناکییەکی گەردوونییە، بۆ دڵەڕاوکە و قووڵییەکی زۆرەوە ویستوومە پرسیارە کەسییەکانی خۆم لە جیهان و ژیان و شارستانییەت بکەم. پرسیار لە وزەی دەستەبژێری و سەرڕێژ و ڕاستەقینەی زمان دووبارە بکەمەوە و زاخاوی بدەم و بە سەرنجەوە بنووسم.
زمان لە شیعری بێگەرددا تاراوگەکراوە. پێوەندیی بەردەوامی لەگەڵ واقیعە زمانییەکەدا نەبڵاوەیە، کە ئەستێتیکای زمان دروست دەکات، نەك لەگەڵ واقیعییە زمانییەکەی، کە ڕووداو و ستەم بەرهەم دەهێنێت.
لە ناوکی شیعردا, زمان گەیاندنێکی ناکام نییە. بۆ پاڵپشتیی ڕوونبێژی و ڕەوانبێژی و ناسکبێژی؛ دەبێتە هێمایەکی چڕ و ژیانێکی شایان و ئاوێنەیەکی هەستەوەر و دۆخێکی تەندروست. شیعر گوڵ نییە خۆی بۆ بینینی خۆی هەڵبخات و چاوانی بەرانبەر خۆی تیژ بکات. چڕە وەك گوڵاو، ناوکی گوڵ, بۆن بڵاو دەکاتەوە، لە ڕێگای هەستیارکردنی زمان و لێکدانی هەستەکانەوە دەگەیتە بۆنکردن و هەست دادەمەزرێنیت و دەیگونجێنی. لەم ڕووەوە خوێنەری کوردم بۆ لای شێواز و دەربڕینی بۆنکردن وەرگێڕا. ئاسۆیەکم کردەوە، ئاسۆی ئاشنابوون و تانوپۆی وێنەی پەرشوبڵاو و هەستکردن بە بۆشایی دەوروبەر.
ئاراستەی ئاسایی سەرنجی شاعیری نموونەیی گەورە ناکاتەوە، زانینی قەوارەی بەهرەی خۆی و حەپەسان بەرانبەر نەزانراو. ئەو وشیایە

دەدا، شیعری بێگەرد سروشتی زمانێکی پێوانییە.

2

هەندێك گوڕنەتەڵەی ئەدەبی بە شاعیری نانیشتمانیم دەزانن، ڕووب□وویش وەك سەرزەنشت بە پێوەری خۆیان ڕووشكێنیان كردووم، لەوەیش زیاتر ڕۆیشتوون. من وەك شاعیر، شاعیرێكی هەستیی و خەونیم و بە دوای گرتنی مووچڕك و چركەساتی شیعرییبوونەوەم, بە دوای تەقینەوە و دۆزینەوەی وزەی هەستیشەوەم، بەدوای پایە و مایە و سایە و ئەوە نیم ناوبانگم بگاتە هەموان, هەر شتێكیش هەستم پێی كردبێت نا، بووبێتە هەستم نووسیومە، لە هەستەوە دەگەم بە ئێستێتیكا. لە پێشەكیی دیوانەكەیشم بەها و جیهانی ڕۆشنی ئەو بڕوایەم كردووەتە خاڵی سەرنج و گرنگی ئەدەب، بەڵام وەك هاونیشتمانییەكی كورد؛ بڕوای تەواوم بە كێشەی نەتەوەیی و بنەماكانی شۆڕشی كوردستان هەیە, هەمیشەیش بە داگیركراوم زانیوە بە مانای پڕاوپڕی وشە و دەمار و گۆشتەوە بە تەنگییەوەم، بە تەنگ خواست و هونەری شیعرەوەیشم. كار بۆ ئەوە دەكەم ببمە هێمایەكی نیشتمانی، نەك شاعیرێكی نیشتمانی، لەوەیش زیاتر بڕۆم، بچمە فەزای قووڵاییەكانەوە و ببم بە هێمایەكی گەردوونی. دەگمەنەكان دوا ئاراستە نین، بەڵام هێمای ئاشنا و خۆشڕووی نیشتمانیین، بە خاڵی پڕ شانازی گەیشتوون. خاڵی داهێنان و جوانیی داهێنەرانە، ڕۆژ و ڕۆژگار ئەزموونیان دەكات. زۆرینەیش شاعیری نیشتمانی و بێ مایە و وابەستە و پاڵەوانبازین. بە دوای پایە و مایە و سایە و ئەوەن ناوبانگیان بگاتە هەموان، ڕۆژان دەیانگۆڕێت و دەیانهێنێتە پێش و پاش و چرووكیشیان دەكات.

شیعرم تەنیا لە سەر شاخی كەڵەكێوی و ناوچەوانی ئاسك و باڵی پەپوولە و دووگوردی نوێژ نەبینیوە، لە دەمی شمشێری جەللاد و چاوی دەرپۆقیوی دیكتاتۆریش بینیوە, خۆیشی جۆری خوێنەر دیاری دەكا.

شیعری بێگەرد بە پێوەری نانیشتمانی بەهای ئێستێتیكیی بۆ دانار□ت. بە هێمای نیشتمانی دەستنیشان دەكرێت. قەت بە مۆرك و ماك و ئاكاری نیشتمانی نەمنووسیوە و نەژیاوم. بە مۆرك و ماك و ئاكاری ئەوەی شیعر هونەرێكی پیرۆزی سەرەتای ژیان و وزەیەكی نەبینراو و گەڕانێكە بە دوای نەزانراوەدا؛ نووسیومە و دەژیم، بە سەر ڕەش و سپیشدابەش نەكراوم. خەباتگێڕێكی بێدەنگی شیعری بێگەردم، شیعری بێگەردیش لە باڵاترین مانایدا بە مانا شیعرییبوونییەكەی نیشتمانییە.

ئاراستەی ئاسایی سەرنجی شاعیری نموونەیی گەورە ناكاتەوە، زانینی قەوارەی بەهرەی خۆی و حەپەسان بەرانبەر نەزانراو. ئەو وشیاییە

دەدا، شیعری بێگەرد سروشتی زمانێکی پێوانییە.

3

هەر کێشێك جۆرێك ترپە و ئاواز و هاوەدەنگیی وشەی لێ دروست دەبێت. (گۆران) بە سەرنجەوە دەینووسی، بنیادێکی خەمڵیو و بنچینەیەکی زیندووی داڕشت، زۆرینەی کێشە خۆماڵییەکانی بەکارهێناوە. هەر یەکێك جۆرێك ترپە و ئاوازی لێ کەوتووەتەوە، هەندێك جووڵەی زمان و ئێستێتیکا تەواوی دەق پڕ ترپە و ئاواز دەکەن. ترپە و ئاواز لە دەرەوەی کێشیشدا پرشنگ و کڵپە و حیکمەتی خۆی دەگەیەنێت، دەچێتە ناواخنی چنین و پێکهاتەوە. زمان هەر پیت و لێکدانی پیت نییە. زمان ترپە و ئاواز و چنین و پێکهاتەیشە. من جۆرێك شیعر دەنووسم؛ هەوڵم داوە هەڵە سنوورییەکانی ترپە و ئاواز و هاوەدەنگیی وشە و پەخشانی تێدا وەك وزەیەکی دەروونی و دەزووی ڕووناکی، پیشان بدەم. ترپە و ئاواز ماسوولکەی بەهێزی شیعرە، سەرەتا لە جەستە و ڕۆحی خۆی، دواتر لە جەستە و ڕۆحی خوێنەری نموونەییدا.
ئاراستەی ئاسایی سەرنجی شاعیری نموونەیی گەورە ناکاتەوە، زانینی قەوارەی بەهرەی خۆی و حەپەسان بەرانبەر نەزانراو. ئەو وشیاییە دەدا، شیعری بێگەرد سروشتی زمانێکی پێوانییە.

4

هەموو ئازارێك هاواری خۆی دەکات، بۆ دۆنیایەوە ئازاری مردن لە مژدەی لەدایکبوون کاریگەرترە، بە کاریگەریی خوێندنەوەیش شاعیر نیم، خوێندنەوە پاڵپشتە و ئەزموونم زاخاو دەدات.
کاتێك هەستی لاپەڕەگەیی و نامۆییم بۆ دروست دەبێت و لە ناو شیعردا بزر دەبم، نووسینی شیعرێك سەرقاڵم دەکا و دەبێتە دایك و باوکم، نابمە بەشێك لە شیعرە نەنووسراوەکە، دەبمە تەواوی شیعرە نەنووسراوەکە، واتە: کەسێکی شیعری، کە شیعرەکەیش نووسرا، دۆخێکی دیکەم دەداتێ و دەبمە خوێنەری و پرسیارکار، ئایە کنەی چڕکردنەوەی زمان و فراوانکردنی هەستم تێیدا کردووە، یان دەستوپێ سپی و بێ مایەم.
نووسینی هەر شیعرێك تەواو نوێبەخشییە، نوێبەخشی ئەو کاتە ڕوو دەدات؛ شیعرە نووسراوەکەی شوێنەکەت، شوێنێکی خەیاڵییت بۆ دروست بکات، پێشبینییەکانی تۆی لێ بێت. بەراوردێکی ئەفسانەیی بکەی لەگەڵ شوێنی ژیان و شوێنی پێشبینییەکان و بەخەبەرهێنانی سەرچاوەی یەکەمین ئازار و کۆکردنەوەی بێدەنگی پڕ هەست لە ناخماندا، هەستێك و بەهای خەیاڵمان دەداتێ بۆ زمان و ئێستێتیکا و نەوا و ئەنوا و لەرە و چۆنییەتی، کە ئەم هەستە پەیدا بوو و جما، شتە کەسی و

تایبەتییەکان دەگۆڕێت بۆ وێناکردن و وەسفی ناکات، شوێنی پێ دەدات، هەم دەیپارێزێ و هەم لە سەردەمی وەرچەرخانیشدا بەردەوام پیشانی دەداتەوە و دەیکاتە خاڵی سەرنج.

ئاراستەی ئاسایی سەرنجی شاعیری نموونەیی گەورە ناکاتەوە، زانینی قەوارەی بەهرەی خۆی و حەپەسان بەرانبەر نەزانراو. ئەو وشیاییە دەدا، شیعری بێگەرد سروشتی زمانێکی پێوانیییە.

5

بە خەیاڵی جڵەونەکراو و نەگەچڵاو و سەربەستی تەواوی کەسی□وە دەنووسم و ناپاکییشم لەگەڵ بەهرەکەمدا نەکردووە، واتە: سارده سارده و خاوی و کەمتەرخەمی و تەمبەڵیم لە پەروەردەکردنیدا نەکردووە. بەرلەوەی شاعیرانی کلاسیك و (گۆران) بناسم، نووسین لام ئاسانتر و ئەوەندە پڕ ترس و س□هەمینەوە نەبوو، دامەزرێنەرانی مێژوو و داهێنان ناسڕێنەوە. کۆڵنەدەر و پرشنگدارن، قەوارە و شوێن و خۆبوونی خۆیان لە بووندا دامەزراندووە. لە کاتی نووسیندا خۆم بە چێژی نووسین دەسپێرم و خۆیشم لە خوێندنەوە لا دەگرم، دەزانم کار لەو جیهانە دەکات، کە لە مێشکی خۆمدا دروستم کردووە و خەریکم لە نووسیندا بینای دەکەم، بەڵام لە سەرزەمینێکی بەتاڵەوەیش نەهاتووم، بیری بەشێك لە مرۆڤە کاریگەرەکانی زەمینم خوێندووەتەوە و زاخاویان داوم، ئینجا ڕێ بە خۆم دەدەم هەوڵی بیناکردن بدەم. ئەو هەست پێکردن و خوێندنەوانەی ل□و□پ□ش هەمبوونە، بێباکانە بە شێوازی سروشتیی خۆم لە زەینمدا جووڵاون و دەیانجووڵێنم. شاعیر لەو جیهانەدا کارایانە دەژی، کە خۆی دروستی دەکات. ئەو شتانە کۆ دەکەمەوە، کە لە یادەوەریمدا هەڵم گرتوون و ڕۆژ و ڕۆژگاری ژیانی خۆم زاخاو دەدەم و ئێستێتیکای ڕۆحم بە لاوە لە هەموو شتەکان لەپێشترە، زراویشم لەوە چووە شاعیرێك پێداگری لەوە بکات، کڵپەدان و داهێنان تەنیا لای ئەوبێ. کڵپەدان و داهێنان وەك هەقیقەتە، کە بەردەوام ناسنامەی خۆی دروست دەکات، هەقیقەت تەنیا لای مرۆڤێك نییە، ئەگەر لای یەك مرۆڤ بوایە، تەنیا یەك پێغەمبەر دیاریی سەرزەمین دەبوو. هەر پێغەمبەرێك پێغەمبەرێکی دیکەی بە دوادا هاتووە و لێزیادبوونی هەقیقەتێك لە پەیامەکەیدا بووە، هەقیقەت تەنیا لای مەستیی گەردوونیدایە، نیمچە هەقیقەتیش لای سروشتە، سروشتیش بە سۆزێکی خامۆشی گەرم دەدوێ.

ئاراستەی ئاسایی سەرنجی شاعیری نموونەیی گەورە ناکاتەوە، زانینی قەوارەی بەهرەی خۆی و حەپەسان بەرانبەر نەزانراو. ئەو وشیاییە دەدا، شیعری بێگەرد سروشتی زمانێکی پێوانیییە.

6

بەشێکی شاعیران داواکاری نوێبەخشین، کەمەیەکی کەمیشیان بەدیهێنەری نوێبەخشین، بەدیهێنان پڕۆژەیەکە بۆ قووڵبوونەوە و سەرنجدان لە پرس و کولتووری نەتەوە و زمان. بەشێکیش درێژبوونەوەن. خاوەنی مێژووی نووسینن، کەمەیەکی کەمیش خۆبوونی خۆیان هەیە و خاوەنی ئەزموونی نووسینن.
ئاراستەی ئاسایی سەرنجی شاعیری نموونەیی گەورە ناکاتەوە، زانینی قەوارەی بەهرەی خۆی و حەپەسان بەرانبەر نەزانراو. ئەو وشیاییە دەدا، شیعری بێگەرد سروشتی زمانێکی پێوانییە.

7

دەقی ئاستدار کۆدەنگی و یەکێتیی بۆچوون وەرناگرێت و ڕەتی دەکاتەوە. لە هێزیدا هەیە چەندین بۆچوونی ڕەخنەیی لە بۆچوونی خوێنەر بچێنێت و بیڕسکێنێت. دەق ئەگەر چەند خوێندنەوەیەکی لە لایەن ڕەخنەگرانی میتۆد جیاوە بۆ کرا، دەقەکە بەرەو نیمچە دۆزینەوە و دەرکەوتن و کۆپرسیاری بوونی و گەردوونی دەچێت. لە شیعری کوردیدا دەقی: (بۆ هیوای کوڕم)ی گۆران خوێندنەوەی جۆراوجۆری لەلایەن ڕەخنەگرانی میتۆد جیاوە بۆ کراوە، لە کاتی بەراورددا بۆت دەردەکەوێت هەر یەکێکیان دەقی نوێ و شێوازی جیاوازتری لەوی دی پێشکێش کردووە، شێواز بیناکردنی مرۆڤە و بناغەی کاری ئەدەبی و نیشانەی جیاکەرەوەیە. دەقی ئاستدار سەرسامییەکت لە لا جێ دەهێڵێت، بۆ ئەم سەرسامییە دەیخوێنیتەوە، کە خوێندتەوە بە جۆرێکی دی سەراسیمەت دەکا و سەرسامییەکی دیکەت لە لا جێ دەهێڵێت، کەواتە: دەقی ئاستدار سانسۆری زمان و هونەر و خۆبوونیی خۆی کردووە. خۆی کردووەتە ناوەند، ئاسۆ بەرتەسك ناکاتەوە و داناخرێت، هەموو شتێکی تاقی کردووەتەوە و لەگەڵ ئەزمووندا ژیاوە، بە سەرکەوتن و بەختەوەریی خۆی گەیشتووە، چەشنە ئاڵوگۆڕییەکی زەینی لە هەستی خوێنەردا دروست دەکات. زمانیش لە هەستدا ئاڵوگۆڕی بە سەردا دێ و خۆی بە زادەی ئەدەبی دەوڵەمەند کردووە.
ئاراستەی ئاسایی سەرنجی شاعیری نموونەیی گەورە ناکاتەوە، زانینی قەوارەی بەهرەی خۆی و حەپەسان بەرانبەر نەزانراو. ئەو وشیاییە دەدا، شیعری بێگەرد سروشتی زمانێکی پێوانییە.

8

وێنە و واقیعی نەورووژێنراو هیچ ئاسۆ و دوورییەکی شیعرییبوونیان

لێ دروست نابێ، ئەگەر شاعیر نەتوانێ بیانکاتە بەشێك لە هەست و شارەزایی، کە کرا بە بەشێك لە هەست و شارەزایی؛ دەبێتە بابەتی لێکدانەوە و ئاسۆ و دوورییەکی ئیقاعی و شیعرییبوون. خوێنەر سەراسیمەدەکات، سەراسیمەیەکی سۆفییانە، واتە: واقیع نەرمونیان دەکات بۆ خولیای ناسین و ئاشنابوون و بەدەستهێنانی بەروبوومی هەستیی، هەست ڕووگەنمای شیعرە.

ئاراستەی ئاسایی سەرنجی شاعیری نموونەیی گەورە ناکاتەوە، زانینی قەوارەی بەهرەی خۆی و حەپەسان بەرانبەر نەزانراو. ئەو وشیایە دەدا، شیعری بێگەرد سروشتی زمانێکی پێوانییە.

9

شیعری درێژ فێرم بە بیرکردنەوە دەدا، شیعری کورتیش فێرم بە هەست، هەستیش بەجوانی ئەزەلی داڕێژراوە و بەردەوام فێرمی نوێ تاقی دەکاتەوە، دەیکاتە نوختەی بینین. دوای چل ساڵ قاڵبوونەوە لە ئەشقی خوێندنەوە و نووسین و تاسەی هەمیشەییم. شیعری درێژ نیگەران و بێزار و ماندووم دەکا. ڕەنگە دانپێدانانێکی ترسناك و توندبێت بڵێم: گەورەترین ناشارەزایی نووسینم ئەوکاتانە بووە، کە شیعری درێژم تێیدا نووسیوە. ئێستا نیمچە ئامانجێکم لا دروست بووە شیعری کورت و خێرام لا پەسەندە تێیدا بتوانم هەستی سروشت بورووژێنم و تیشکی پێ ببینم، شیعری کورت بە پێی دڵ و لە یەکەم هەڵڕشتنی تەواو هێزی خۆی کۆکردووەتەوە و پێویستی بە پێداچوونەوە و هەڵڕشتنەوە و داڕشتنەوە و جوانکاری ناپێویست نابێت، واتە: هەر ئەوەیە، کە هەست نواندوویەتی. گوزارشتیش لە بەها و هێما و هەمەچەشنیی حیکمەتی زمان دەکات، هێزێکی زۆریش دەداتەوە بە هەست، واتە: هەست هەستیار دەکاتەوە.

ئاراستەی ئاسایی سەرنجی شاعیری نموونەیی گەورە ناکاتەوە، زانینی قەوارەی بەهرەی خۆی و حەپەسان بەرانبەر نەزانراو. ئەو وشیایە دەدا، شیعری بێگەرد سروشتی زمانێکی پێوانییە.

10

لە سەرەتای هەشتاکانەوە تازە پێم دەکەوتە سەر ڕێگای مەشقی نووسین. کاڵ و خۆڵسك، بە پەلەپەل و هەلەهەل، هەندێك شیعری ڕوخسار خاو و بێ پشت و لە هێز کەوتووم نووسیون. خولیا و حەز بوون، زمان و هونەر و خۆبوونی و چییەتی و چۆنیەتیی نەبوون، لە ڕۆژنامە و گۆڤاردا بڵاوم کردوونەتەوە. ئەم سەرەتایە ناسینی ڕووکەش و ساویلکانەی من بووە لەگەڵ شیعردا، بەڵام شیعری ئاستدارم نەناسیبوو. (زێوان)، منی بۆ سەرەتای بوونم گواستەوە، لەودا

تانوپۆی شیعرم لە خۆمدا چنیوە و شیعرم وەك زمان و هونەر و خۆبوونی و چییەتی و چۆنییەتی نووسیوە و ناسیوە. شیعرم هەیە ساڵی یەکەمی گۆوگاڵم نووسیومە، هەر ئەودەم، لە سەر ئاو و ئاگر بۆ گۆڤارێکم ناردووە، دوای چوار ساڵ بڵاو کراوەتەوە، ڕەتیان ناکەمەوە، لێیشیان پەشیمان نیم. مەودایەکی دیاریکراوی من بوونە. لە ڕۆژنامە و گۆڤاردا دەیانهێڵمەوە، بە وشیاریی نووسینەوە خستوومنەتە پەراوێزەوە و خۆم شەرمەزاری نووسین نەکردووە، نەمخستووەتە دیوانمەوە. چ ئێستا و چ دوای ئەوەی مەرگ بەربینگم دەگرێ، دەمم وشك دەبێ و لاق درێژ دەکەم، ڕێ بە هیچ کەس نادەم، چ منداڵی خۆم و چ کەسانی دی ئەم کارەم بۆ بکەن و کۆی بکەنەوە و بیخەنە دیوانمەوە. بە قووڵایی و تینوتاوی خودەوە دووبارەی دەکەمەوە، بە وشیاری نووسینەوە نەمخستوونەتە دیوانمەوە. وەك لەم دواییەدا بینرا نابەرپرسانی نووسین، کارێکی لەم جۆرەی ناسروشتییان بۆ (هێمن و هەردی) کرد، کە خۆیان بەشێك لە شیعرەکانیان بە وشیاریی نووسینەوە نەخستووەتە دیوانیانەوە، شاعیر بریتی نییە لە هەموو شیعرەکانی. نموونە: شاعیر هەیە چەند شیعرێکی گرنگی هەیە. تێیدا گەیشتووەتە دۆخی شاگەشکەبوون، بەم چەند شیعرەی گرنگە و دەتوانی زۆرینەی شیعرەکانی دیکەی فەرامۆش بکەیت، کارێکیش لە شاعیربوونی نەکات.

دروستکردنی درز لە کۆشکی داهێنان، جۆرە زەبروزەنگ و بە ڕقەوە دوانە لە بارەی کەسی داهێنەرەوە، کە خۆی نەماوە و هیچ بوارێکیشی نەماوە، تا ڕوونکردنەوەیەك بدا و بەرگری لە هەستی ترسناك و بەهێزی نووسین بکات.

ئاراستەی ئاسایی سەرنجی شاعیری نموونەیی گەورە ناکاتەوە، زانینی قەوارەی بەهرەی خۆی و حەپەسان بەرانبەر نەزانراو. ئەو وشیاییە دەدا، شیعری بێگەرد سروشتی زمانێکی پێوانییە.

حوزەیرانی 2024 هەولێر

باسی گوێ ناکات، چیرۆکی گوڵاو دەگێڕێتەوە

فەرهاد شاکەلی

گرنگیی ئەم نووسینەی کاک ڕەنجدەری شاعیر لەوەوە دەست پێ دەکات کە باسی ئەزموونێک دەگێڕێتەوە، دەبێ شێوازی داڕێشتن و گەیاندنەکەی تایبەت بێت، بەڵام هاوکاتیش وەرگری خۆی هەیە و بۆ هەموو کەسێک، با خوێنەواریش بێت، ناخوێنرێتەوە. ئەو باسی گوێ ناکات، بەڵکە سەرنجت بۆ جۆرەکانی گوڵاو ڕادەکێشێت؛ ناڵێ هەور چۆن دروست دەبێت،

بەڵام نەخش و نیگاری گۆرانییە جۆراوجۆرەکانی باران دەکێشێت.

لە دنیای ئەدەبی کوردیدا کەم جار نووسەران، بە تایبەت باسی شاعیران دەکەم، ئەزموونی هونەریی خۆیان بۆ خوێنەر و بۆ نەوەکانی داهاتووی کوردەواری دەگێڕنەوە. بۆ دیاریکردنی ئەو ئەزموونە، دەبینی ئاوەڵناوی [هونەری]م بە کار برد، بۆ ئەوەی لە ئەزموونەکانی دیکەی جیا بکەمەوە.

باوەڕ ناکەم خوێنەرە باشەکانی شیعر زۆریان بە لاوە گرنگ بێت ئەم یا ئەو شاعیر چەند جار سەفەری کردووە، سەر بە کام پارتیی سیاسی بووە و هەڵوێستی بەرانبەر ڕاپەڕینەکەی شاری (جابوڵقا) چی بووە؟ ئەوان دەیانەوێ بزانن شیعر لای یارەی شاعیر چۆن گووراوە؟ وشە ماسیشەوەکانی زمان چۆن دەستەمۆ دەکات و لە تۆڕی هەورەشمینی شیعردا چۆن فێری سەمای مەرگیان دەکات.

خوێنەر حەز دەکات لە زمانی شاعیر خۆیەوە بیبیستێت، ئەو هەستە چییە کە لە پڕ دەچێتە دڵیەوە، یا سەر لە خانەکانی مێشکی دەدات و ناچاری دەکات شتێک بڵێت یا بنووسێت، کەس پێشتر نەیگوتووە. دەیەوێ تێبگات ئایەتە پیرۆزەکانی کتێبی عیشق لە کامە گۆشەی ئاسمانەوە دێنە خوارەوە؟

خۆزگە ئەحمەدی خانی ئەوەی ڕێکوڕەوان دەنووسی کە سەرچاوەی ئەو کوردایەتییە جوان و قووڵ و بێگەردەی بۆ ئێمەی بە جێ هێشت، کام بیریار و کام کتێب و کێهە تیۆری بوو؟ بریا شێخ ڕەزای گەورە چمکێکی ئەزموونە شیعری و ناشیعرییەکانی [یا شەرعی و ناشەرعییەکانی] خۆی بۆ ئاشکرا بکردینایە. خۆزگە مامۆستا گۆران پێمانی بگوتایە ئەو کوودەتایەی لە زمان و لە تەشکی شیعری کوردیدا کردی، چۆن و کەی نەخشەی بۆ دانابوو؟

سەباح ڕەنجدەر بوێرانە نهێنی خەونێک ئاشکرا دەکات، ساڵانێکی دوورودرێژە دەیبینێت و کەسێک نییە بۆی لێک بداتەوە. لەم نووسینەیدا هەندێک ڕازی بینراو و نەبینراو دەخاتە بەرچاوی ئەوانەی دەیانەوێ فێری خەونناسی ببن. گوێی بۆ ڕادێرن:

- وردبوونەوە لە هەستەکانی خۆت لە وردبوونەوە لە گەردوون گرنگترە.
- دەقی ئاستدار سانسۆری زمان و هونەر و خۆبوونیی خۆی کردووه.
- شاعیر بریتی نییه له هەموو شیعرەکانی. چەند شیعرێکی گرنگی هەیە. دەتوانی زۆرینەی شیعرەکانی دیکەی فەرامۆش بکەیت، کارێکیش له شاعیربوونی نەکات.

ئەمانە نە سەرەتای چیرۆکن و نە ڕێنوێنی شیعر، چونکە شیعر هونەرێک نییە بە پێی کاتالۆگ فێری ببین و بە گوێرەی ڕێ و شوێنێکی گشتی پێشوازیی بکەین. ئەو کە دەڵێ: [وردبوونەوە لە هەستەکانی خۆت…

هتد]، قسەیەکی ئیمامی غەززالیمان دێتەوە بیر. غ□زالی نهێنی دەروون دەگێڕیتەوە بەڵام ڕەنجدەر نهینی شیعر. ئێ، خۆ زۆربەیشمان ئەوە دەزانین کە شیعر لە پزدانی دەرووندا دەڕسکێت.

ئەم نووسینە و هەر نووسینێک ئا بەم جۆرە گەشتنامەی شاعیرێک بەناو شارەکانی زماندا، بەناو وڵاتانی خەیاڵ و جوانیناسیدا و لە پێناوی گەیشتن بە دوڕگەی عیشقدا بنووسێت و بگێڕێتەوە، شاکارێک دەکاتە دیاری بۆ نەتەوەکەی و بۆ زمانەکەی، کە لێکدانەوەی ئایینی شیعرە و تەفسیری کتێبی پیرۆزی خەون و زمان و خەیاڵە.

ئوپسالا، سوێد
ئێوارەی ٤/٦/٢٠٢٤